

Szupryczyński, Jan

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : (kadencja 2001-2003) : Wspomnienia pośmiertne : Marcin Rościszewski (1929-2002)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 65, 112-115

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

aparatura radiologiczna w medycynie. Był promotorem 18 prac doktorskich i ponad 100 prac magisterskich. Z jego książek korzystały całe pokolenia studentów i pracowników nauki.

Działalność Profesora została uhonorowana szeregiem odznaczeń: Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, a także Złotą Odznaką Zasłużony dla Politechniki Białostockiej, Medalem Stowarzyszenia Elektryków Polskich im. M. Pożarskiego, Złotą Odznaką Honorową Stowarzyszenia Elektryków Polskich, Złotą Odznaką Honorową Naczelnej Organizacji technicznej. Wyróżniony został również szeregiem dyplomów i nagród w tym: Nagrodami Państwowej Rady d.s. Energii Atomowej, nagrodami Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Ministra Edukacji Narodowej i Rektora PW.

Z wielkim żalem i smutkiem żegnamy Profesora. Odszedł od nas nasz Przyjaciel, Kolega i Doradca. Będzie nam bardzo brakowało Jego Zapachu, energii i pomysłowości.

Zdzisław Pawłowski, Krzysztof Zaremba

MARCIN ROŚCISZEWSKI (1929–2002)

Marcin Maria Rościszewski urodził się w Warszawie 12 listopada 1929 roku. Syn Jana i Pauliny z Kraszewskich. Wychowywał się początkowo (do 1937 r.) w majątku rodzinnym Romanów (pow. włodawski) a następnie do 1944 w majątku Rowy (pow. garwoliński). Naukę, którą rozpoczął w domu zaczął kontynuować w 1939 r., na początku okupacji w szkole im. Wojciecha Górskiego w Warszawie. W tym samym roku stracił ojca, rozstrzelanego przez Niemców. W lipcu 1944 r. opuścił z matką i bratem dom rodzinny, uchodząc przed inwazją sowiecką i przeniósł się do Warszawy, na kilka dni przed wybuchem Powstania Warszawskiego. Do końca jego trwania (był ranny) pozostał w Warszawie, a następnie zamieszkał w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie kontynuował naukę i uzyskał świadectwo dojrzałości w 1950 r. W tym samym roku, zdał egzamin wstępny na Uniwersytet Warszawski, na kierunek geografii. Równocześnie podejmował

pracę zarobkową w różnych urzędach administracji, aby w 1954 zostać przyjętym na stanowisko asystenta w Instytucie Geografii PAN. Dyplom magistra uzyskał w 1955 r. Cała jego późniejsza kariera naukowa związana była z tym Instytutem. W 1961 r. na podstawie pracy *Rozwój rolnictwa Syrii po drugiej wojnie światowej* uzyskał stopień doktora w zakresie geografii. Została ona zrealizowana w rezultacie przyznanego mu stypendium UNESCO na roczny pobyt w krajach Bliskiego Wschodu. Kolejnym szczeblem naukowym była habilitacja uzyskana w 1971 r. na podstawie rozprawy pt.: *Kierunki ewolucji rolnictwa krajów Maghrebu*. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1980 r., a profesora zwyczajnego w 1989 r.

W działalności naukowej M. Rościszewskiego wyróżnić można było kilka kierunków. Kierunek pierwszy był związany z badaniami dotyczącymi rolnictwa krajów Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. Opublikował szereg opracowań i artykułów dotyczących rolnictwa tych obszarów. Zwieńczeniem jego zainteresowań było opracowanie pierwszej w Polsce obszernej monografii pt. *Geografia ekonomiczna Azji Zachodniej*, która doczekała się dwóch wydań, jak też dwóch bardziej popularnych opracowań książkowych na temat Azji Zachodniej i krajów Maghrebu.

Kierunek drugi, o charakterze już bardziej teoretycznym, dotyczył problemów organizacji przestrzeni społeczno-gospodarczej krajów Trzeciego Świata. Również w tym zakresie opublikował szereg prac. Dążył równocześnie, ażeby problematykę krajów rozwijających się przenieść do procesu nauczania. Zamierzeniom tym sprzyjał fakt, że do połowy lat siedemdziesiątych M. Rościszewski był członkiem ministerialnej komisji do spraw programów szkolnych w zakresie geografii, kierowanej przez prof. Annę Dylikową. Kwestia krajów Trzeciego Świata zaczynała upowszechniać się w programach nauczania geografii.

Kierunek trzeci dotyczył przestrzennych aspektów rozwoju o charakterze globalnym. M. Rościszewski opublikował w tym zakresie szereg prac, starając się także wpływać na uwzględnianie tych problemów w procesie nauczania geografii.

Wreszcie kierunek czwarty, który zdominował działalność naukową M. Rościszewskiego od końca lat osiemdziesiątych. Dotyczył on geografii politycznej i geopolityki, głównie obszarów Europy Środkowej i Wschodniej. W szczególności chodziło jednak o miejsce Polski w Europie i problemy polskiej granicy wschodniej. Sam organizował i uczestniczył w licznych seminariach krajowych i zagranicznych, gdzie poruszał tę tematykę. Pisał opracowania i artykuły publikowane w kraju i za granicą. Na specjalną uwagę w tym zakresie zasługuje redagowana przezeń seria *Geopolitical Studies*, seria *EUROPA XXI*, jak też współautorstwo (z prof. B. Barbier)

w opracowaniu książki pt. *La Pologne*, wydanej we Francji. Było to wspólnie pierwsze tego rodzaju opracowanie w języku francuskim, omawiające podstawowe zagadnienia naszego kraju w okresie transformacji. Na podkreślenie zasługuje także pełnienie przezeń przez wiele lat funkcji redaktora naczelnego „Przeglądu Zagranicznej Literatury Geograficznej”. Wydawnictwo to cieszyło się dużą estymą szczególnie w byłych krajach tzw. „demokracji ludowej” i w samym Związku Radzieckim, z uwagi na charakter i tematykę zamieszczanych tam tłumaczeń z literatury zachodniej.

Działalność dydaktyczna M. Rościszewskiego była odzwierciedleniem jego zainteresowań naukowych. W Polsce wykładał na Uniwersytetach w Warszawie, Łodzi i Toruniu. Ostatnio pełnił też funkcję profesora na Wyższej Szkole Ekonomicznej w Białymstoku, oraz wykładał na Wyższej Szkole Ekonomiczno-Informatycznej w Warszawie. Był zapraszany na wykłady na licznych kursach doskonalenia wiedzy nauczycieli geografii; od drugiej połowy lat siedemdziesiątych też często jako *visiting professor* do Paryża i Aix en Provence, Strasburga oraz Lyonu. Był zapraszany i brał udział w licznych seminariach i konferencjach naukowych w Austrii, Belgii na Białorusi, Czechach, we Francji, w Hiszpanii, Holandii, Japonii, Niemczech, Rosji, Rumunii, na Ukrainie, na Węgrzech, w Wielkiej Brytanii (w niektórych krajach wielokrotnie).

Był promotorem dziewięciu obronionych dysertacji doktorskich i recenzentem ponad pięćdziesięciu rozpraw doktorskich, autorem ponad dwudziestu recenzji na stopień doktora habilitowanego i kilkunastu recenzji na tytuł profesora.

Znaczny był dorobek M. Rościszewskiego w zakresie organizacyjnym. W IGiPZ PAN pełnił szereg ważnych funkcji. W latach 1968–1978 był kierownikiem Zakładu Krajów Rozwijających się; w okresie 1978–1991 kierownikiem Zakładu Geografii Światowych Problemów Rozwoju; w okresie 1978–1998 – pełnił funkcję zastępcy dyrektora ds. naukowych; od 1997–1999 był kierownikiem Centrum Studiów Europejskich przy IGiPZ PAN. W 1997 r. w IG i PZ PAN zainicjował powołanie do życia nowej komórki organizacyjnej – Centrum Studiów Europejskich, którym kierował do przejścia na emeryturę w 1999 r. W jego ramach utworzył i redagował wydawnictwa seryjne „Europa XXI” i „Geopolitical Research”, a w WSE w Białymstoku „Geopolitical & Economic Research on Central and Eastern Europe”.

M. Rościszewski był wieloletnim członkiem Rady Naukowej IGiPZ PAN, a w różnych okresach Rad Naukowych: Instytutu Krajów Rozwijających się UW (przewodniczący), Instytutu Spółdzielczego, członkiem Rady Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW. Był członkiem

Komitetu Nauk Geograficznych PAN. W trakcie trzech kadencji działał w Centralnej Komisji ds. Tytułów i Stopni Naukowych, a także członkiem licznych organizacji: Polskiego Towarzystwa Geograficznego, gdzie pełnił funkcję przewodniczącego Sądu Koleżeńskiego i przewodniczącego Komisji Geografii Politycznej; Komisji MUG „Mapa Polityczna Świata” (od 1976 r.); Polskiej Rady Ruchu Europejskiego i Rady Klubu Atlantyckiego; wiceprzewodniczącym Klubu Europy Środkowej i Wschodniej przy UW.

Jeśli chodzi o funkcje honorowe i odznaczenia M. Rościszewski był członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, gdzie przez jedną kadencję pełnił funkcję sekretarza Wydziału III. Został doktorem honoris causa Uniwersytetów Prowansji (Francja) i Saragossy (Hiszpania). Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1973), Krzyżem Kawalerskim OOP (1984), Medalem Pro Fide et Patria (1979) i Palmami Akademickimi stopnia oficerskiego (Francja) za rozwój polsko-francuskiej współpracy naukowej.

Co łączyło mnie, geomorfologa, z geografem ekonomicznym Marcinem Rościszewskim? Długoletnie więzi przyjaźni, znaliśmy się ponad 40 lat, łączyła nas praca w Instytucie Geografii PAN. Mieliśmy też wspólne wspomnienia z udziału w Międzynarodowych Kongresach Geograficznych w Moskwie (1976), w Tokio (1980) i w Paryżu (1984) oraz Regionalnej Konferencji Międzynarodowej Unii Geograficznej w Barcelonie (1986). Dzięki Profesorowi Rościszewskiemu nawiązałem współpracę z Wydawnictwem Szkolnym i Pedagogicznym, jako Redaktor zaproponował mi też autorski udział w czwartym wydaniu Geografii świata. Współpracowaliśmy przez wiele lat w polskim Towarzystwie geograficznym, a od 1994 r. bardzo ściśle w Redakcji „Przeglądu Geograficznego”.

Zmarł 19 sierpnia 2002 r. po krótkotrwałej i gwałtownie przebiegającej chorobie, która zaatakowała Go niespodziewanie w pełni sił twórczych.

Jan Szczupryczyński